

Den norske MAB-komiteen

Til Klima- og miljødepartementet

Bryne/Trondheim, 9. februar 2024

23/5569 - innspill til natur- og klimameldinger

Den norske MAB-komiteen¹ takker for muligheten til å komme med innspill til de planlagte stortingsmeldingene for klima og naturmangfold.

Regjeringen har i sin politiske plattform lagt til grunn at klima og natur skal være en ramme rundt all politikk. Ifølge det internasjonale naturpanelet (gjengitt i den nye naturavtalen) kan naturen "bevares, restaureres og brukes bærekraftig, samtidig som andre globale samfunns mål nås, gjennom umiddelbar og samordnet innsats for å utløse gjennomgripende samfunnsendringer." Med visjonen om å handle kollektivt og ansvarlig for å bygge robuste samfunn i harmoni med naturen, mener vi at biosfæreprogrammet under Unesco kan bidra med helhetlige og langsiktige løsninger på hvordan vi kan nå globale klima- og miljømål.

Man and the Biosphere (MAB), eller biosfæreprogrammet², er et vitenskapelig program under Unesco. Kjernen i programmet er biosfæreområder som skal fremme en samfunnsutvikling som ikke går på bekostning av framtidige generasjoner. Biosfæreområdene skal være et verktøy for at lokalbefolkning, beslutningstakere, næringsliv og forskningsmiljøer sammen skal jobbe for utvikling i tråd med FNs bærekraftsmål. Her testes nye metoder og ny kunnskap med mål om å finne lokale bærekraftige løsninger på globale utfordringer, som tap av naturmangfold og klimaendringer. I Norge har vi foreløpig kun ett biosfæreområde, Nordhordland Unesco Biosfæreområde, som er en modell for både det historiske og moderne kystlandskapet i Norge.

Svar på spørsmål stilt i forbindelse med de regionale innspillmøtene

Den norske MAB-komiteen er en nasjonal komite, men ønsker likevel å gi innspill til spørsmålene som ble stilt i forbindelse med de regionale møtene. Spørsmål 5 og 6 er ikke besvart på grunn av den regionale vinklingen.

¹ Den nasjonale komiteen for Unesco sitt biosfæreprogram (Man and the Biosphere/MAB) ble oppnevnt av Klima- og miljødepartementet i 2015 og skal bistå i gjennomføringen av biosfæreprogrammet i Norge.

² Se strategien (2021-2024) for det norske arbeidet med biosfæreprogrammet her: [Man and the Biosphere - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/Man-and-the-Biosphere)

1. *Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?*

- Naturen og naturverdier har blitt godt innarbeidet og tatt hensyn til i politikktutforming, lover og plan- og utviklingsprosjekter på tvers av alle forvaltningsnivåer og i alle sektorer.
- Myndighetene har tatt i bruk alle tiltak og virkemidler som kan støtte opp under en natur- og klimavennlig arealpolitikk.
- Kunnskap, bevissthet og engasjement i lokalsamfunn og storsamfunn om hvordan menneskets levesett og forbruk påvirker naturen og klimaet har økt og resultert i atferdsendringer og omstilling.

2. *Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?*

Som regjeringen har stadfestet i sin politiske plattform skal klima og natur være en ramme rundt all politikk. Erkjennelsen av at natur- og klimakrisen må løses sammen og samtidig er et premiss for at vi skal kunne igangsette og gjennomføre de riktige og de mest effektive tiltakene å stanse naturtap og bekjempe klimaendringene.

Det internasjonale naturpanelet har slått fast at raske, gjennomgripende samfunnsendringer, på tvers av økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske områder, er nødvendig. Tverrsektorielt samarbeid og politikk, inkludering av ulike verdier og interesser, kunnskapsbasert og tilpasningsdyktig forvaltning og omlegging økonomiske system er blant tiltakene som kan bidra til bedre løsninger både for klima og naturmangfold.

Biosfæreprogrammet er godt egnet til å løfte aktuelle problemstillinger i samfunnet og til å skape grasrotengasjement og samarbeid på tvers for å igangsette lokale og nasjonale tiltak som kan bidra til klima- og miljøvennlig omstilling.

3. *Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?*

Meldingene bør tydelig vise at naturen er grunnlaget for alt liv og at måten vi bruker arealene på er avgjørende for om vi lykkes i å skape robuste samfunn i framtida. Vi er avhengige av de godene som naturen gir oss som frisk luft, rent vann, mat og et stabilt klima. Når naturen ødelegges og forsvinner rundt oss, går det utover økonomi og arbeidsplasser, helse og livskvalitet.

Klima- og naturkrisen krever smartere arealbruk og kommunene spiller en sentral rolle i arealforvaltningen. For at kommunene skal prioritere bærekraftig praksis innen jordbruk, skogbruk og andre arealkrevende næringer, må de ha tilstrekkelig med ressurser, kapasitet og god naturfaglig kompetanse.

Samarbeidsprosjektet "Arealer under press" mellom Universitetet i Bergen og Nordhordland biosfæreområde er et godt eksempel på forskning og formidling som kan bidra til mer kunnskap om arealbruk og eventuelle tiltak, og hvordan det påvirker framtidige beslutningsprosesser og adferd blant grunneiere, kommunale planleggere og næringsliv i regionen. Forskning på samspillet mellom mennesket og naturen kan bidra til å forstå hvordan mennesket påvirker sine omgivelser og til helhetlig tenking rundt arealforvaltning og løsninger i tråd med naturavtalens visjon om "å leve i harmoni med naturen".

4. *Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrise. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?*

Norge har med sin mangfoldige natur, sine rike naturressurser, sin solide økonomi og sitt stabile demokrati alle forutsetninger for å kunne ta internasjonalt lederskap i klima- og miljøarbeid. Vi må ta i bruk alle virkemidler, inkludert aktiv deltakelse i internasjonale avtaler og programsamarbeid for å støtte opp om globale strategier for å løse klima- og naturkrisen.

Biosfæreprogrammet, med sine 748 biosfæreområder i 134 land, er ett av virkemidlene som kan bidra i den globale innsatsen for å stanse og reversere tap av naturmangfold og øke robusthet mot klimaendringer. Biosfæreområder samarbeider på tvers av landegrenser, og deler erfaringer, forskningsresultater og beste praksis innen forvaltning.

7. *Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jamfør mål 3 i naturavtalen)?*

Meldingene bør legge til grunn at naturavtalens mål 3 innebærer et representativt vern av tilstrekkelig store, varierte og sammenhengende områder på land og i sjø. Å unngå arealbruksendringer og minimere trusler som forringer viktige økosystemer og medfører tap av naturmangfold er avgjørende for at vi skal nå målene. Samtidig er det nødvendig å gjennomføre en mer naturvennlig arealpolitikk i områder utenfor verneområder (jf. mål 1 om arealforvaltning og mål 2 om restaurering). Dette inkluderer å vektlegge bærekraftig bruk i større grad for å sikre "nærnaturen" som også gir oss viktige naturgoder.

Biosfæreområdene skal være områder med høyt biologisk mangfold som speiler ulike miljøer for både mennesker og natur. De skal inneholde ulike økosystemer som er representative for biogeografiske områder i Norge og vise grad av menneskelig påvirkning på disse. Biosfæreområder inkluderer både kjerneområder (verneområder), buffersoner og utviklingssoner. Deler av buffer- og utviklingssonene kan også potensielt kvalifisere som "andre effektive arealbaserte bevaringstiltak" (OECM) i henhold til internasjonale kriterier. Med en helhetlig, tverrsektoriell og rettighetsbasert tilnærming til naturbevaring som understøttes av overvåking, forskning og utdanning, kan biosfæreområdene videre være et viktig supplement til strengt vern.

Et annet viktig kriterium for et biosfæreområde er forekomst av lokal eller tradisjonell kunnskap og forvaltningsformer som er knyttet til bevaring av biologisk mangfold, som for eksempel skjøtsel av kulturlandskap som ivaretar natur- og kulturverdier. Biosfæreprogrammet fremmer tradisjonell kunnskap og praksis som bidrar til en bærekraftig ressursforvaltning. Det er ønskelig å se nærmere på om og hvordan biosfærestatus kan bidra til å ivareta natur og samiske kulturtradisjoner, samiske kunnskapstradisjoner, levevis og livssyn i forholdet til egne naturomgivelser.

2021-2030 er utpekt til FNs tiår for restaurering. Naturrestaurering er også ett av de prioriterte områdene i den globale handlingsplanen for Unesco sitt biosfæreprogram. Prosjekter og tiltak for å restaurere og forbedre natur, ivareta økologiske nettverk og øke robusthet mot klimaendringer er dermed viktig i biosfærearbeidet.

På bakgrunn av dette, mener den norske MAB-komiteen at det er behov for en styrking av biosfæreprogrammet i Norge og at det er ønskelig med oppnevning av flere norske biosfæreområder for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder.

8. *Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se lenke), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted?*

Som 2050-utvalget presiserer skal klimamålene nås sammen med andre viktige samfunns mål, og politikken for andre mål må være forenlig med lavutslippssamfunnet. All økonomisk aktivitet må skje innenfor de rammene naturen setter. Vi mener næringsvirksomhet i tradisjonelle former for reindrift, kystfiske og jordbruk som bygger på kunnskap om naturen og respekterer naturens tålegrenser må prioriteres i omstillingen til et lavutslippssamfunn.

Utvalget påpeker også at de underliggende årsakene til arealendringer og klimagassutslipp er vårt høye ressurs- og energiforbruk, og at vi som samfunn må ta inn over oss at naturressursene, inkludert energi og arealer, er knapphetsgoder. Ifølge Statistisk sentralbyrå er nordmenns forbruk nest høyest i hele Europa.³ Vi må basere forbruket på kortreiste varer, fra mat til klær og byggevarer, og legge til rette for at gjenbruk, ombruk og vedlikehold blir lønnsomt.

Kommuner og lokalsamfunn er helt avgjørende for å lykkes i omstillingen til et lavutslippssamfunn. Kommunene har et handlingsrom de kan bruke, samtidig trenger de bedre verktøy, kunnskap og ressurser til å gjennomføre en natur- og klimavennlig arealpolitikk.

Biosfæreprogrammet kan bidra til å styrke klima- og naturvennlige prosesser ved å skape arenaer for tverrsektorielt samarbeid, fremme en kunnskapsbasert forvaltning og gjennomføre konkrete aktiviteter som kan bidra til en reell grønn omstilling og til en mer sirkulær økonomi. Programmet kan også spille en viktig rolle i å endre adferd og forbruksmønstre gjennom formidling av kunnskap til den øvrige befolkningen.

9. *Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?*

Bred medvirkning i omstillingen til lavutslippssamfunnet er viktig for å sikre rettferdighet, aksept og engasjement. Dette innebærer å legge til rette for gode prosesser som sikrer at de som blir berørt av klimapolitikken har mulighet til å komme med innspill og synspunkter. Dette er også premisset i biosfæreprogrammet; alle samfunnsaktører og forvaltningsnivå må med for å lykkes med å skape langsiktige endringer som er til det beste for natur og klima. Vi må også inkludere lokalkunnskap og urfolkskunnskap der det er lokalt relevant, og vi må utvikle systemer som fanger opp mangfoldet av kunnskap.

Med vennlig hilsen

Tora Aasland

Leder i den norske MAB-komiteen

³ [Nordmenns forbruk nest høyest i Europa – SSB](#)